

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)**
**INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume: 6 Issue: 2 Year: 2022

AÇIK HAVA REKREASYONEL AKTİVİTELERİNİN KIRSAL TURİZME ETKİSİ*

Nihan GARİPAĞAOĞLU UĞUR*
Orhan AKOVA**

MAKALE BİLGİSİ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru: 06.11.2022
Revizyon : 22.12.2022

Kabul : 25.12.2022

Orcid Numarası :
0000-0003-2390-6940
0000-0001-7740-2938

Anahtar Kelimeler:
Rekreasyon, kırsal turizm,
ekstrem sporlar, çevresel
etkiler, sürdürülebilir
turizm

ÖZ

Çalışma açık hava rekreasyonel aktiviteleri içerisinde yer alan ekstrem sporların doğaya ve kırsal turizm alanlarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Kırsal turizm insanların şehrin gürültüsünden kaçarak, kısa ve uzun süreli zaman geçirdikleri alternatif bir turizm türüdür. Kırsal turizm destinasyonlarında, rekreasyonel aktivitelere katılımlar olmaktadır. Bu aktiviteler yürüyüş, yeme – içme, yörenin kültürünü tanıma, kamp yapma ve ekstrem sporları içerebilmektedir. Doğal alanlarda yapılan sporlar, açık hava rekreasyonu olarak ifade edilmektedir. Kırsal turizmin pek çok çeşidi olmasına rağmen bu çalışmada açık hava rekreasyonel aktiviteleri içerisinde yer alan ekstrem sporlar ve bu sporların doğaya etkileri incelenmiştir. Literatür taranarak, rekreasyonel ekstrem spor aktiviteleri ve kırsal turizme etkileri araştırılmıştır. İnceleme sonucunda rekreasyonel aktivitelerin kırsal turizm destinasyonlarında ekonomik fayda sağladığı, istihdamı artırdığı belirlenmiştir. Ekstrem spor yapanların doğa ile bütünleştiği, doğaya değer verdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kullanılan ekipmanların, geride bırakılan atıkların ve suya karışan sabun gibi kimyasalların kirliliğe neden olduğu görülmüştür. Çalışma betimsel olup, ikincil verilere dayandırılmaktadır. Türkiye’de yapılan açık hava rekreasyonel aktiviteleri içerisinde yer alan ekstrem sporların, kırsal turizm destinasyonlarına etkisine dikkat çekmesi sebebiyle literatüre katkı sağlamaktadır.,

**THE EFFECT OF OUTDOOR RECREATIONAL ACTIVITIES ON RURAL
TOURISM**

ARTICLE INFO

Article History:
Received: 06.11.2022
Revised : 22.12.2022
Accepted : 25.12.2022
Orcid Number:
0000-0003-2390-6940
0000-0001-7740-2938

Keywords:
Recreation, rural tourism,
extreme sports, environmental
effects, sustainable tourism

ABSTRACT

The aim of this study is to research the effects of extreme sports as outdoor recreational activities in natural and rural tourism areas. Rural tourism is alternative tourism where visitors spend their leisure time to escape from the turmoil of the city. Visitors participate in recreational activities including trekking, feasting, camping, doing extreme sports, visiting the cultural heritages attractions, and more in rural tourism destinations. These sports in natural areas are expressed as outdoor recreation. Although there are several varieties of rural tourism, in this study the effects of outdoor recreational activities that include extreme sports are examined. The effects of recreational activities and extreme sports were examined through a literature review. As a result of the research, it was determined that recreational activities provide economic benefits and increase employment in rural tourism destinations. It has been also determined that those who do extreme sports in nature and in rural tourism areas care for it. However, it has been found out that some of the discarded equipment and rubbish leftover in nature and in rural tourism areas. In addition to that, chemicals such as soap get mixed into the water and cause pollution. The study is descriptive and is based on secondary data. The study contributes to the literature as it draws attention to the effect of outdoor recreational activities such as extreme sports in rural tourism destinations in Turkey.

* Çalışma ITCC’22 konferansında sunulmuş ve bildiri kitapçığında özet metin olarak yer almıştır.

* Öğr. Gör. İstanbul Aydın Üniversitesi, Anadolu Bil MYO, nihan.ugur@hotmail.com

** Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, oakova@istanbul.edu.tr

Compilation/ Derleme

Cite As/ Alıntı: Uğur G. N., Akova O. (2022), " Açık Hava Rekreasyonel Aktivitelerinin Kırsal Turizme Etkisi ", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 6 (2), 111-122, <https://doi.org/10.55243/ihssr.1199977>.

Giriş

İnsanların dinlenmek ve değişik kültürleri tanımak için kırsal bir yöreye giderek doğa ile baş başa zaman geçirdikleri, konaklama yaparak çeşitli etkinliklere katıldıkları turizm türüne kırsal turizm denmektedir. Büyük şehirlerde yaşayan insanlar kırsal turizm faaliyetlerine katılarak doğa ile iç içe bir gün geçirmekte, şehrin stresinden uzaklaşabilmekte (Soykan, 2000) ve kırsal alanlarda doğa ile iç içe rekreasyonel aktivitelere katılma imkânı bulabilmektedirler.

Kırsal turizmin doğal çevre, tarım, yöresel kültürle birleşen ve diğer alternatif turizm türleriyle uyumlu olması sebebiyle, dünyada pek çok insan tatillerini kırsal bölgelerde geçirmektedir (Akova, 2020). Aktif tatillere ve farklı deneyimleri tatma isteği, şehir yaşantısının sınırlı olması, kurallardan uzaklaşma ihtiyacı, deniz kıyılarının çok kalabalık olması kırsal turizme olan ilgiyi arttırmıştır. Şehirlerde yaşayan insanlar yaşlandıkça, sağlık kaynağı olarak gördükleri kırsal alanlarda vakit geçirmeyi istemektedirler. Ayrıca kırsal alanlarda ekstrem sporlar, çeşitli rekreasyonel aktiviteler yapılabilmektedir. Kırsal turizmin nispeten diğer turizm türlerine oranla ucuz olması ve çevre koruması altına alınmış alanlara ilginin artması da kırsal turizm türüne olan ilginin artma sebeplerindedir (Yılmaz & Gürol, 2012). Seyahat ve tur düzenleyen işletmeler, turistlerin doğada kaldıkları süre içerisinde konforlarını sağlamaya çalışmakta ve eğlendirici faaliyetler düzenlemektedir (İstanbulu Dinçer, 1997). Kırsal bölgelerde, doğal alanlarda gerçekleştirilen bu aktivitelere açık hava rekreasyonu denilmektedir (Ardahan & Mert, 2014). Doğal ortamda yürüyüş, yeme içme, piknik, günübirlik gezi, kamp gibi aktivitelerin yanı sıra ekstrem sporlarda yapılmaktadır. Daha ziyade profesyonellerin tercih ettiği dağcılık, binicilik, kaya tırmanışı gibi sporların yanı sıra, ATV¹ ile safari, rafting, "bungee jumping", yamaç paraşütü gibi profesyonellerin denetiminde olan ama turistlerin katılabildiği aktiviteler de bulunur. Bölgenin ekonomisine katkı sağlayan aktiviteler, yörede istihdam olanaklarını artırır. Sadece organizasyonu düzenleyenler değil, yerel ekipman ya da hediyelik eşya satanlar, yerel ürünlerden gelir elde eder. Kırsal alanlarda rekreasyonel aktivitelere katılanların sürekliliği, doğal güzelliklerin korunup kollanmasına bağlıdır. Bu nedenle bu tür spor aktivitelerinin doğaya yönelik etkilerinin bilinmesi sürdürülebilirlik açısından önem taşımaktadır.

Doğal alanların sürdürülebilirliği için, rekreasyonel amaçlı kullanılan alanlarda yapılan spor aktiviteleri esnasında bölgenin taşıma kapasitesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Taşıma kapasitesi bir bölgenin veya ortamın işlevselliğini veya özelliklerini koruyacak şekilde dayanması - katlanması gereken azami yükü ya da çekme limiti olarak ifade edilebilir (Göktaş, Yıldız, Demir, & Bulut, 2013). Rekreasyon amaçlı yapılan aktiviteler esnasında yaşanan yoğunluk bölgede yaşayan canlı türlerine ve yerel halka etki edebilmektedir.

Çalışmanın amacı, kırsal turizm alanlarında açık hava rekreasyonel aktiviteleri olarak gerçekleştirilen ekstrem sporlar hakkında bilgi vermek ve bu sporların doğal alanlara etkisini incelemektir. Bu amaçla literatür taranmış, kırsal turizm içerisinde yer alan rekreasyonel aktiviteler ve ekstrem sporlar incelenerek, bu aktivitelerin doğaya etkileri araştırılmıştır. Çalışma ayrıca ekstrem sporların ve açık hava rekreasyonel aktivitelerinin Türkiye'nin hangi bölgelerinde yapıldığını ortaya koymaktadır. Rekreasyonel aktivitelerin kırsal turizme olan olumlu ve olumsuz yanlarını göstermesi açısından çalışma literatüre katkı sağlamaktadır. Çalışma ITCC'22 konferansında sunulmuş ve makale kitapçığında özet metin olarak yayınlanmıştır.

Kırsal Turizm

Kırsal turizm 19. yüzyıldan beri gelişmekte olan bir sektördür. Şehirlerin insanda oluşturduğu strese karşı gelişmeye başlamıştır. Demiryolu işletmeleri de bu dönemde yatırımlarını kırsal hatlara yapmış ve insanların şehirden daha kolay seyahat edebilmelerine

---

¹ ATV (All Terrain Vehicle) tüm arazi ve hava koşullarında çalışmak üzere tasarlanmış, daha çok dört tekerlekli olarak üretilen, tek veya çift kişilik kapasitelere sahip araçlardır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/ATV>)

olanak sağlamıştır. Amerika ve Kanada'da olan Rocky dağları ve Alpler kırsal turizm alanlarına yapılan demiryolu yatırımlarının ilk öncüleri sayılabilmektedir (Aydın, 2012).

İnsanların şehrin gürültüsünden kaçmak, temiz havada olmak, doğal ortamda eğlenmek ve dinlemek, değişik kültürleri tanımak amacıyla kırsal bir yöreye giderek konakladığı turizm türü olan kırsal turizm, kırsal kalkınmaya da fayda sağlamaktadır. Kırsal kalkınma, kırsal kesimde yaşayanların gelir dağılımından pay alması ve aynı esnada bilinçli bir şekilde doğal kaynakların kullanılmasıdır. Kırsal alanların dağ ve orman köylerinin turizme katılması kırsal alanda işgücü artışı sağlamaktadır. Geçim kaynağı arttıkça köyden kente göç azalmakta, köy ve kırsal alanlarda yaşayan kadınlar da istihdama katılmaktadır. Turistlerin çevre duyarlılığı artıp, çevre koruma faaliyetleri önem kazandıkça, doğa korunmaktadır. Doğal alanlarda turistik faaliyetlerin yapılmasıysa bölgenin alt yapı eksiklikleri giderilmesini sağlamaktadır (Dinçer, Türkay, & Avunduk, 2015).

Kırsal turizm türleri hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarımsal turizm, eko turizm türleri, kırsal turizm kavramı içerisinde yer alır. Kırsal turizm daha ziyade boş zaman geçirmek, rekreasyon faaliyetlerinde bulunmak amacıyla yapılmaktadır. Her ne kadar şehirde yaşayan insanların, doğa ile vakit geçirmek için yaptığı bir rekreasyon aktivitesi gibi gözükse de kırsal turizm, insanın sürekli ikamet ettiği yerin dışında farklı bir destinasyonda uzun ya da kısa süreli bir tatil şeklinde de olabilmektedir (Aydın, 2012). Kırsal turizm, alternatif turizm türlerinden birisidir. Kırsal turizm çeşitli başlıklarda incelenmektedir. *Agro-turizm* köylere ve çiftliklere bağlı olarak gelişen, sürdürülebilirlik kapsamında kırsal kalkınmayı sağlayan turizm şeklidir (Akova, 2020). *Agro-turizm* aynı zamanda *Tarımsal turizm* olarak da anılır, tarımsal ürünler ve çevre ile bağlantılı olan turizm ürünleri ile ilgilidir. Kampçılık, eğitim ziyaretleri, piknikler, rekreasyon aktiviteleri ve el sanatları satışı içeren aktiviteler de tarımsal turizm kapsamındadır. *Çiftlik turizmi* Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde üretim yapan bir çiftlik olarak ifade edilebildiği gibi, çiftlik dışı aktiviteleri de içerebilmektedir. *Kır ve orman turizmi*, kırsal turizmin ana temasıdır. *Yeşil turizm* geleneksel turizmden ziyade çevre dostu turizmi ifade etmektedir. Yeşil turizmin en önemli konusu sürdürülebilirliktir. *Yaban hayatı turizmi*, turistleri fauna ve floranın ön planda olduğu özel alanlara çekmektedir. *Eko turizm* çevreyi korumaya önem veren, yerel halkı refahını gözeten, doğal alanlara duyarlı seyahat türüdür. Eko turizm, sürdürülebilir kalkınma aracıdır (Şerefoglu, 2009).

Kırsal turizm ile ilgili literatürde çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Keller & Velibeyoğlu (2021) kırsal turizmin küçük kasabalara ekonomik faydasından bahsederken, Xiong vd.(2021), Qiu vd. (2021) tarımsal endüstrinin gelişmesiyle, kırsal alanlarda ekonomik kalkınmanın arttığını ve kırsal alanlardaki olanakların turizme fayda sağladığını belirtmişlerdir. Türkay ve Atasoy (2020) Avrupa Birliği'nde bisiklet turizminin yaygın olduğunu bunun sebebinin de ulaşımında insan trafiğinin engellenmesi çabalarının olduğunu, ayrıca bisiklet turizmini kırsal ve bölgesel kalkınmanın bir aracı olarak gördüklerini söylemişlerdir. Doğan ve Özasan (2017) çalışmasında kırsal turizmin gelişmediği ülkelerde hükümet baskıları, savaş, sanayileşme, teknoloji ve benzeri nedenlerden dolayı kırsal nüfus oranının azaldığını tespit etmişlerdir. Türkiye'de ise kırsal yörelerde yaşayanların tarım dışı istihdamlarının oldukça kısıtlı olduğunu, yöre halkının sadece %37,4'ünün tarım dışı sektörlerde çalışma imkânı bulabildiğini belirtmişlerdir. Ahmadova ve Akova (2016) TaTuTa projesi kapsamında faaliyet gösteren çiftliklerin ekolojik tarım yöntemleri ile organik üretim yaptığını, çevreye karşı duyarlı olup ziyaretçilere ev sahipliği yapan, çeşitli eko turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği doğa dostu çiftlik-oteller olduğunu ayrıca üretilen organik ürünlerin aynı zamanda çiftliğe gelen misafirlere sunulmasıyla, turizm aktivitelerinin çiftliğe ek gelir kazandırdığını belirtmişlerdir. Taş vd. (2016) çalışmasında Türkiye'nin, AB'ye aday ülke olarak IPARD² programı kapsamında kırsal kalkınma için mali yardım aldığını ve kırsal kalkınma programında kırsal turizmi, kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesinin araçlarından biri olarak benimsediğini; Türkiye'nin adaylığı sürecinde kırsal

² IPARD: Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA) (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2022)

turizmi destekleyen AB fonlarından yararlanmasının, ulusal düzeydeki politikaların gelişimini de desteklediğini söylemiştir. Dinçer vd. (2015) kırsal turizmin, kırsal kalkınma içerisinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi açısından en önemli bileşen olarak sayılabileceğini; şehrin stresinden uzaklaşmak isteyen kişiler için ideal bir tatil türü olan kırsal turizmin, kırsal alanlar için ekonomik getiri de sağladığını söylemişlerdir. Kırsal turizmin kırsal alanlar için istihdam ve gelir artışının yanı sıra bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesinde önemli bir araç olduğunu belirtmişlerdir. Şerefoğlu'na (2009) göre kırsal turizm kısa sürede gelir getirmeyen bir bileşendir. Yine de bölgede istihdam sağlaması açısından önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Türkiye'de yürütülen kırsal kalkınma projeleri içerisinde, kırsal turizmin geliştirilmesi de yer almasına rağmen şimdiye kadar gereken önem yeterince verilemediği belirtilmiştir.

Aydın (2012) ise çalışmasında Türkiye'nin AB ülkelerindeki uygulamalara göre, kırsal turizmde daha geride kalmış bir ülke olduğunu; Tchetchik vd. (2006) kırsal turizmde, yerel kaynakları kullanarak yöre halkının istihdam edilmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Soykan (2003) kırsal turizmin, sürdürülebilir turizm anlayışı ile en uyumlu turizm türü olup, kırsal turizmin doğal ve kültürel mirasın korunmasında ve dünyaya tanıtılmasında önemli bir işlevi olduğunu söylemiştir. Yücel (2002) Eko turizmin her bölge ve turizm merkezi için özel bir turizm politikası ve programına ihtiyaç duyduğunu, başka yerlerin turizm politikalarının kopyalanması sürdürülebilir sonuçlar almak için yeterli olmayacağını söylemiştir. Wilson vd. (2001) çalışmasında yerel girişimcilerin turizm gelişimine katkısının önemine vurgu yapmışlardır. Başarılı sonuçlar elde edilmesini için turizm ürününün geliştirilmesi, yerel liderlik yapısı, yerel yönetimin katkı ve katılımı gerektiğini söylemişlerdir. Yerel liderler, girişimciler ve iş insanları arasında koordinasyon ve dayanışma olduğu zaman turizm gelişiminin olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmacılar kırsal turizmin zaman içerisinde yöresel kalkınmayı sağladığını, her bölge için farklı uygulamalar gerektirdiğini, bölgenin ihtiyaçlarına göre düzenlemeler yapılarak, istihdamın artırılmasının, kırsal alanlarda yaşayanların gelirlerine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Kırsal turizm bölgeler arası farkların kapanmasına katkı sağlamakta ve iklimden bağımsız olarak yapılabilmektedir. Kış aylarında kayak merkezlerinde, sonbahar ve ilkbaharda doğa alanlarında yürüyüş veya farklı spor türleri yapılarak, yaz aylarında tarımsal turizmin yapıldığı çiftliklerde kırsal turizm gerçekleştirilebildiğinden, her mevsimde kırsal turizme katılmak mümkündür. Türkiye yaz turizminde gözde bir ülke olmasına rağmen, dört mevsime yayılabilecek kırsal turizm aktiviteleri yapmaya müsaittir (Soykan, 2003). Kırsal turizm faaliyetleri esnasında sürdürülebilirlik esasları dâhilinde, ekonomik sürekliliği sağlarken, yerel kalkınmayı gözetmek, geleneklere ve yöre halkının özelliklerine saygı duymak gerekmektedir. Sürdürülebilir bir kırsal turizm doğal yaşam alanlarının, yaban hayatının, yöreye özgü türlerin korunmasını sağlamaktadır (Türsab, 2019). Her ne kadar kırsal turizmin yöreye faydası olsa da küresel ticaret, insan nüfusundaki artış, tüketimin artması, insanların şehir hayatından zaman zaman da olsa kaçarak doğaya yönelmesi doğanın yıkımını ve bozulmasını hızlandırmaktadır (Almond, Grooten, & Petersen, 2020). Taşıma kapasitelerinin üstünde ziyaretçi sayısının kırsal alanlar üzerindeki etkileri dört boyutta ele alınmaktadır. Bir destinasyonun rekreasyonel taşıma kapasitesiyle ilgili boyutları fiziksel, sosyal, ekolojik ve yönetim olarak belirtilmiştir (Göktuğ, Yıldız, Demir, & Bulut, 2013).

- Fiziki taşıma kapasitesi: rekreasyonel sportif aktivitelerin yapıldığı destinasyondaki otopark, piknik alanı, aktivite alanı gibi fiziki olanakların yeterliliğini ve bölgenin yapısal özelliklerinin zarara uğramadan ağırlayabileceği maksimum ziyaretçi sayısını ifade etmektedir.
- Sosyal taşıma kapasitesi: destinasyonu ziyaret eden insanların memnun kalmaları için ziyaretçi sayısının erişebileceği maksimum sınırı ifade etmektedir. Aşırı kalabalık sebebiyle hizmet alamayan turistlerin memnuniyet düzeyleri de azalabilmektedir.

- Ekolojik taşıma kapasitesi: rekreasyonel amaçlı sportif aktivitelerin doğal çevre üzerindeki etkileridir.
- Yönetim taşıma kapasitesi: idari ve ekonomik olarak destinasyona etkilerini kapsamaktadır. Rekreasyonel amaçlı kullanılan doğal alanların korunması için görevlerin yerine getirilmesini sağlayacak koşullardır. Rekreasyonel faaliyetlerden elde edilen gelirlerin yine bölge yararına kamusal hizmete dönüştürülmesi, ziyaretçilerin memnuniyetlerinin sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır (Göktuğ, Yıldız , Demir, & Bulut, 2013)

Doğaya verilen zararı en az indirgeyerek, doğa ile iç içe yapılan aktiviteler süresince ve sonrasında korumak ve kullanım süresini uzatmak sürdürülebilir bir kırsal turizm için önemlidir. Turizmin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları ile sürdürülebilirlik karşılıklı olarak etkileşimlidir. Sürdürülebilir turizm, kaynakların kullanımına, turizmin mevcut zamandaki ve gelecekteki gelişimine duyarlı, kapsamlı politikalar ve uygulamaları ile tüm turizm çeşitlerini içine alan bir felsefedir. Turistlerin ihtiyacını karşılarken turistik bölgelerdeki ekonomik, sosyal, çevresel gereksinimleri bir bütün olarak ele almaktadır (Gürsoy, 2017). Turizm bölgesel kalkınmayı desteklerken, çevresel olarak olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bozulan çevre şartları nedeniyle ziyaretçi sayısında gerileme olması halinde ekonomik kayıplarla da karşılaşabilir (Çelik, 2021). Doğal alanları rekreasyonel sportif aktiviteler için kullananların çevreye yaptıkları etkileri göz önünde bulundurması gerekir. Brymer vd. (2009) çalışmasında Everest dağında dahi geride bırakılmış çöplerin ve boş oksijen tüplerinin olduğundan bahsetmiştir.

Li (2021), Wei vd.(2021) kırsal alanlardaki sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması hakkında çalışma yaparken, Serra-Cantalops vd. (2021) korunmuş olan bölgesel çekiciliklerin, turizm destinasyonlarına olan ilgiyi arttırdığını, bu bağlamda kırsal turizm içerisinde yer alan çekicilik unsurlarının korunmasının, sürdürülebilirlik açısından önem taşıdığı kadar, bölgenin turistik çekiciliğinin de devamlılığını sağladığını çalışmasında belirtmiştir. Kırsal bölgelerin sürdürülebilirliği, turistik açıdan rekabet avantajı sağlamaktadır. Bununla birlikte Andries vd. (2021) çalışmasında sürdürülebilir bir kırsal turizm için, yerel halkın görüşlerinin öneminden bahsetmişlerdir. Kırsal turizm, çevrede yaratabileceği olumsuz etkileri en aza indirmeyi hedeflerken, yöre halkının kültürel değerlerini, biyolojik çeşitliliği ve ekolojik dengeyi korumayı içeren unsurlarıyla sürdürülebilir turizm kapsamındadır. Kırsal turizme rekreasyonel aktivite olarak katılanların, doğanın ve bölgenin kültürel öğelerinin korunmasına dikkat etmesi gerekmektedir. Çıkan atıklar, yakılan ateşin söndürülmemesi ve benzeri birçok davranış doğada bozulmalara sebep olmaktadır (Koçak & Balcı, 2010).

Turizm ve rekreasyonel aktivite ilişkisi

Türkiye’de kırsal turizm genellikle doğa yürüyüşleri ve sporlarını içeren açık hava rekreasyon aktiviteleri, günübirlik yeme içmeyi kapsayan köy ziyaretleri olarak anlaşılmaktadır. Büyük şehirlerin çevrelerindeki tarihi, doğal ve kültürel zenginliklere sahip destinasyonlarda, kırsal turizm aktiviteleri yapılmaktadır. Türkiye’de kırsal turizm daha ziyade yayla turizmi, eko turizm ve macera turizmi olarak gelişmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1990 yılında *yayla turizmi projesi* başlatılmıştır. Karadeniz ve Toroslarda 26 adet yayla, turizm merkezi kapsamına alınmıştır (Aydın, 2012).

Türkiye’de kırsal turizmde gözde mekânlar bulunmaktadır. Bu bölgeler için tanıtım çalışmaları yapılmakta ve yönetim tarafından desteklenmektedir. Ürgüp Belediyesi Kapadokya’da yerli ve yabancı turistlerin köy düğünlerine katılması, geleneksel köy yemeklerini pişirmesi, inek ve koyun sağarak kırsal yaşamın içerisinde yer almalarını sağlayacak bir proje geliştirmiştir. Ortahisar Belediyesi, Kızılçukur Vadisinde güneşin doğuş ve batışını turistlere izletmek amacıyla turlar düzenlemektedir. Akdeniz, Marmara ve Ege Bölgelerindeki köylerde kışın deve güreşi etkinlikleri düzenlenmektedir. İpek yolu güzergâhında turlar düzenlenmekte, Erzincan’da ve Muğla’nın kırsal alanlarında yamaç paraşütü yapılmaktadır. Doğu Anadolu

Kalkınma Programı (DAKAP) İspir ve Yusufeli ilçeleri ve köylerinin kırsal turizm destinasyonu olması için çalışmalar yapmaktadır. Çoruh Vadisi'ndeki kültürel ve doğal zenginliklerin turizm amaçlı kullanımını sağlayacak sürdürülebilirlik modeli geliştirmektedir (Aydın, 2012).

Kırsal turizm içerisinde yer alan, açık hava sportif aktiviteleri, açık hava rekreasyonu olarak adlandırılır. Bu aktiviteler doğayla iç içe zaman geçirmeyi gerektiren gününbirlik faaliyetler olabileceği gibi, daha profesyonel sportif faaliyetlerde olabilir (Ardahan & Mert, 2014). Doğada profesyonel olarak yapılan sporlar için "yetenek sporu", "serbest spor", "macera sporu", "yaşam tarzı sporu", "alternatif spor" ya da "ekstrem spor" ifadeleri kullanılmaktadır. Her ne kadar ekstrem sporlar, kaza riski içerse de, katılımcıların macera yaşamalarına, doğa ile giriştiği mücadeleyi kazanmasıyla başarının verdiği tatmini hissetmesini sağlamaktadır (Brymer, Downey, & Gray, 2009). Ekstrem sporlar, mücadele içerikli olduğundan özel ilgi gerektirmektedir. Turizm profesyonelleri de, ekstrem sporlara katılacaklar için gerekli hizmetleri sağlamaya çalışmaktadır. Rekreasyonel aktivite olarak ekstrem sporun yapılacağı bölge, çevre ve konaklama şartları önem taşımaktadır (Higham & Hinch, 2006). Ekstrem sporlarla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Rasulovich (2021) hızla gelişen kırsal turizmin, şehirden kaçarak insanlara spor yapma olanağı sağladığını, Rojo-Ramos, vd. (2021) doğal güzelliklere sahip yerlerde yapılan macera turizminin kırsal alanlarda sürdürülebilirliğe katkı sağlayacağını, Rahmonov (2021) macera turizmi katılımcılarının tamamen rahatlayarak, tüm bağlarından uzaklaştıklarını ve sürdürülebilirliğe katkı sağlayarak, kırsal alanlarda negatif etkileri azalttığını belirtmiştir. Brymer vd. (2009) ise doğal alanlarda insanın bulunmasının, atıkların geride bırakılmasıyla doğanın kirlenmesine sebebiyet verebileceğini söylemişlerdir. Diğer yandan, insan doğanın bir parçasıdır ve doğa ile iç içe olmak, doğaya önem vermeyi gerektirir (Schultz, 2002). Ekstrem sporları yapanlar, rekreasyonel aktivite için ilave ücretler ödeyerek, ekonomik olarak da fayda sağlamaktadır. Türkiye'de doğa ve macera turizmi için birbirinden farklı aktiviteler yapılan bölgeler bulunmaktadır.

- *Bungee Jumping*: Esnek bir ip ve halatlar yardımıyla kule, baraj gibi bir yerden atlamak şeklinde tanımlanabilir. Türkiye'de bungee jumping Kilyos ve Kazlıçeşme - İstanbul; Ölüdeniz - Muğla; Lara ve Tahtalı dağı - Antalya; Aya Yorgi koyu - İzmir en çok tercih edilen bölgeler arasındadır. Her mevsim yapılabilse de yaz ayları daha uygundur.
- *Sky Diving*: Hava dalışı olarak da bilinmektedir. Hava aracından paraşüt ile atlayarak gerçekleştirilir. Efes- İzmir; Ölüdeniz - Fethiye; Ormanlı ve Şile - İstanbul; Sivrihisar - Eskişehir; Asos Dağı ve Kaş-Antalya en sık tercih edilen bölgeler arasındadır. Hava koşullarına bağlı olarak her mevsim gerçekleştirilebilen bir aktivitedir.
- *Dağ bisikleti*: Şehrin dışında bazen günlerce, bazen saatlerce süren gezi esnasında, kamp malzemeleri de alınarak doğada konaklama da gerçekleştirilir. Engibeli arazide, farklı rotalarda gerçekleştirilir. Belgrad ormanı, Aydos ormanı, Rumeli Feneri, Kilyos - İstanbul; Foça - İzmir; Eymir gölü - Ankara; Köprülü Kanyon - Antalya dağ bisikleti sürmek için uygun rotaların olduğu yerlerdir. Engibeli araziler ve hava şartlarının önemli olduğu aktivitede havanın daha açık ve sıcak olduğu bahar ve yaz ayları uygundur.
- *Abseiling*: Kaya tırmanışı olarak da bilinen aktivite çeşitli zorluk seviyelerinde gerçekleştirilir. Abseiling dağcılıkla karıştırılabilmektedir. Abseiling yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru bir ip yardımıyla kayalara tırmanış ve iniştir. Geyikbayırı, Olimpos, Çitdibi - Antalya; Ballı Kayalar Kanyonu - Kocaeli; Kaynaklar - İzmir; Aladağlar - Niğde; Karakayalar - Eskişehir kaya tırmanışı için gözde destinasyonlardır. Profesyonellerce her mevsim yapılabilmeyle birlikte amatörler için bahar ayları uygundur.
- *Canyoning*: Derin ve dik vadilerde yapılan ve *kanyon geçişi* olarak ifade edilen bu sporda kaya tırmanışı, yüzme, atlama gibi sporlar aynı zamanda yapılır. Kıbrıs kanyonu, Kaputaş Kanyonu, Köprülü Kanyon - Antalya; Çivril Tokalı Kanyonu - Denizli; Serindere Kanyonu - Kocaeli tercih edilen destinasyonlardır. Kanyonlar içerisindeki sular nedeniyle yazın yapılması daha uygundur.
- *Rafting*: Raft denilen botlarla akarsu ve nehirde yapılır. Rafting daha sakin sulara yapılırken; white water rafting (Beyaz su rafting) özellikle tehlikeli akarsularda gerçekleştirilir. Cumayeri

ve Melen Çayı - Düzce; Manavgat, Köprülü Kanyon, Beşkonak - Antalya; Fethiye, Dalaman, Saklıkent - Muğla; Rize, Ayder - Rize rafting yapılan destinasyonlardan bazılarıdır. İlkbahar ve sonbahar rafting yapmak için uygun mevsimlerdir.

- *Kayak*: Kar üzerinde yapılan bir spor olan kayağın geçmişi 5000 yıl önceye dayanır. Erciyes - Kayseri; Palandöken - Erzurum; Ilgaz dağı - Çankırı; Sarıkamış - Kars; Uludağ - Bursa; Kartalkaya - Bolu; Davraz - Isparta; Ovacık - Tunceli; Kartepe - İzmit gözde kayak merkezleridir (Pegasus, 2021).
- *Paragliding*: Yamaç paraşütü olarak da bilinir. Ölüdeniz- Fethiye; Pamukkale - Denizli yamaç paraşütü için tercih edilen destinasyonlardır. Havanın uygunluğuna göre bahar ve yaz ayları tercih edilir.
- *At binme*: Doğa ile iç içe olan at binme sporunda "güzel atların ülkesi" olarak da bilinen Kapadokya bölgesi tercih edilmektedir.
- *Likya yolu yürüyüşü*: Antalya - Fethiye arasında, 500 kilometre uzunluğunda sakin yürüyüş ve kamp konaklamaları yapılmaktadır (GezBeğen, 2016).
- *Paintball*: avcılık ve atçılık federasyonu bünyesinde bulunan bir spor dalıdır. Ağaçlı bölgelerde bulunan sahalarda takımlar halinde oynanır. Büyük şehirlerin kırsal bölgelerinde, günübirlik doğa ile iç içe tesislerde yapılan rekreasyonel aktivitedir.
- *ATV (Quad) Safari*: zorlu ve engebeli arazide motosiklet benzeri dört tekerlekli araçlarla yapılan sportif bir uğraştır. Büyük şehirlerin kırsal turizm alanlarında, doğa ile iç içe bir gün geçirirken gerçekleştirilen eğlenceli bir rekreasyonel aktivitedir.

Sportif rekreasyonel aktivitelerin doğa ile buluştuğu, kırsal turizm için elverişli destinasyonların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması çok önemlidir. Kırsal alanların korunması insanın doğa ile bütünleşmesi sayesinde gerçekleşir. Her bir birey, doğada spor yaptıkça, doğanın vazgeçilmez olduğunun bilincine erişir (Schultz, 2002). Ekstrem spor katılımcıları, doğal alanlarda çeşitli zorlukları alt edip, becerilerini sergiledikçe, doğanın sürdürülebilir olması için çaba sarf etmektedirler (Brymer, Downey, & Gray, 2009). Ekstrem sporları yapanlar, doğa ile mücadeleyi sürdürür ve macera duygusunu tadarken, aslında doğa ile karşılıklı olarak etkileşimdedirler (Opotov & Weis, 2000). Ekstrem sporları gerçekleştirdikleri esnada, doğa ile insan birbirine bağımlıdır. Rekreasyonel aktiviteler ya da ekstrem sporlar esnasında, kırsal kalkınmaya fayda sağlarken, doğanın korunmasına da özen göstermek gerekir.

Kırsal turizm alanlarında açık hava rekreasyonel aktivitesi olarak yapılan ekstrem sporların etkileri

Kırsal turizm, turistlere şehir dışında yaşam, tarıma dayalı hayat hakkında bilgi vermenin yanında, turistlerin kırsal alanlardaki rekreasyonel aktiviteler gerçekleştirmelerini de sağlamaktadır (Evgrafova & Ismailova, 2021). Kırsal alanda yapılan rekreasyonel aktiviteler ve ekstrem sporlar doğal yaşamı etkileyebilmektedir. Korunaklı alanlara gelen turist sayısı fazla olduğunda olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Ambalaj atıkları, suya atılan kimyasal içerikli malzemeler, doğal çevreye zarar vermektedir (Koçak & Balcı, 2010). Bununla birlikte rekreasyonel amaçlı doğa sporlarına katılım arttıkça, bölgesel ve sosyal faydalar yaratmaktadır. Bölgeye yatırım yapılmakta, turistik ürün ve hizmetler sunulmaktadır. Bölgeye gelen turistlerin yaptıkları konaklama, geziyle ilgili harcamaların yanı sıra, kıyafet, ayakkabı, spor aksesuarlarının satılması veya kiralanması gibi hizmetlerde, yöre halkının ekonomik olarak kalkınmasını sağlamaktadır (Ardahan & Mert, 2014).

Rekreasyonel aktivitelerin kırsal turizme etkileriyle ilgili farklı araştırmacılar tarafından yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Lyu vd. (2021) kırsal turizmin yerel kültürü tanıtmaya olanak sağladığını, kültürel miras ve doğal peyzaj alanları ile turistlere huzur verdiğini, açık havada rekreasyonel ve sportif aktivitelerin gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca sezonluk kalan turist sayılarının artmasıyla, kırsal alanlarda yenilenme çalışmalarının yapılarak bölgenin gelişmesine katkı sağlandığını söylemişlerdir. Kuşat (2014) Türkiye'nin kırsal turizm açısından iyi bir potansiyele sahip olduğunu fakat bu potansiyelin daha iyi kullanılması için yerel yönetimlerin, yerel ekonomik birimlerle, üniversitelerle, sivil toplum kuruluşlarıyla daha etkin bir işbirliği içerisinde bulunması gerektiğini söylemiştir. Yılmaz ve Gürol (2012) turizmin geliştirilebilmesi için öncelikle yöre halkının bunu benimsemesi ve desteklemesi gerektiğini, kırsal turizm sonucunda elde edilecek faydaların, yörede

yaşayan halka anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Soykan (2000) kırsal turizmin nüfusun az olduğu, hatta göçlerle boşalmakta olan, ekonomik sıkıntıların yaşandığı dağlık-tepelik iç bölgelerde devreye sokulan bir turizm türü olduğunu söylemiştir. Doğal peyzajın eşsiz güzelliklere sahip olması ve kayak, rafting, bisikletli, yaya, atlı geziler, yüzme, balıkçılık, yamaç paraşütü gibi birtakım sportif aktivitelerin uygulanmasının, köylerin kalkınmasını sağlayabileceğini belirtmiştir.

Rekreasyonel aktiviteler, kırsal turizmi olumlu yönde etkileyerek bölgesel kalkınmaya fayda sağlamakta, istihdam yaratmaktadır. Aktivitelere katılacaklar için bölgeye yatırımlar yapılmakta, sadece konaklama, yeme-içme değil, aksesuarların kiralanması ya da satın alınmasıyla ek faydalar elde edilebilmektedir. Bununla birlikte rekreasyonel aktiviteler esnasında, çevresel kirlilik sorunu da ortaya çıkabilmektedir. Doğada yapılan sportif aktiviteler esnasında, doğal ortam atıklar sebebiyle kirlenebilmektedir. ATV ile yapılan safari turlarında, hayvanların yaşadığı bölgeden yapılan geçişler, doğal yaşam alanlarına müdahale etmekte, araçların geçişiyle sıkışan topraksa geçirgenliğini azaltmaktadır (Koçak & Balcı, 2010). Kamp alanlarında kullanılan su-sabun gibi temizleyicilerin sulara karışması, kirliliğe sebep olabilmekte, kontrolsüz ateş kullanımı tahribat yaratabilmektedir. Tırmanış rotalarına inşa edilen yollar, geride bırakılan ekipmanlar el değmemiş doğanın değişim geçirmesine, erozyon olasılığının artmasına neden olmaktadır.

Sarp kayalara tırmanırken, bitki örtüsü çiğnenmesi, kayalıklara giden patikalarda erozyon, tırmanış rotalarının temizlenmesi esnasında kayalıklar arasında yeşeren bitkilerin tohumlarının kaybolması, uçurumun yüzeyinde büyüyen likenlerin³ zarar görmesi abseiling veya kanyon geçişinin doğaya olumsuz etkilerinden bazılarıdır. Bunlara ilaveten yuva yapan kuşların rahatsız edilmesi, tırmanış alanında yaşayan canlı türlerinin de yer değiştirmesine sebebiyet vermektedir (EOCA, 2022). Yuvalarında rahatsız edilen kuşlar, yavrularını terk edebilmektedir. Ayrıca tırmanışı gerçekleştiren kişi geride çöplerini bırakabilmekte, bu durumda tüm ekosisteme zarar vermektedir (de Zoeten, 2022). Bungee jumping yapılan alanlara çok fazla turist gelmesi, çevresel riskleri de beraberinde getirmektedir. Araçlarla gelenler için park alanlarının açılması, atlayış etkinliği için helikopterlerin çalışması (Bushman & James, 2021) ya da atlayış rampalarının kurulması esnasında, doğal yaşam alanları olumsuz etkilenmektedir. Hava sporları çevre üzerinde nispeten daha az olumsuz etkiye sebep olmaktadır. Yamaç paraşütü doğal havayı kaynak olarak kullanmaktadır ve ekipmanlar uzun süreli dayanıklı olduğundan çevreyle daha uyumludur (FAI, 2018). Diğer yandan, uçuş etkinliklerinin yaban hayatını olumsuz yönde etkilediğini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Uçuş sporları yaban kuşlarının beslenme alanlarının daralmasına, üremenin azalmasına, uçuş kazalarına karışmalarına ve yer değiştirmelerine sebep olmaktadır. Ulaşımı sağlayan araçlar ve planör uçuşları gürültü kirliliği yaratmaktadır. Paraşüt atlamaları esnasında kalkış ve iniş yapılan alanlarda bitki örtüsü zarar görmektedir (Tobajas, Guil, & Margalida, 2022).

Rafting sporunu organize eden işletmeler iklim değişiminin, çevresel sorunların, suların kirlenmesinin ve azalmasını bilincinde olup, çevreye duyarlıdır (IRF, 2021). Bununla birlikte rafting yapılan bölgelerde kurulan kamp alanları ve dinlenme tesisleri doğal yaşam alanlarına zarar vermektedir. Bölgede yaşayan canlıların suya ulaşımı, nehirlerin kumu (Farooquee, Budal, & Maikhuri, 2008), toprak ve bitkiler insanın varlığından olumsuz etkilenmektedir.

Paintball oyunu ağaçlara zarar vermektedir. Rafting veya paintball oynanan alanlarda ATV araçları ile düzenlenen safari turları esnasında araçların geçtiği yollardaki küçük memeli canlılar, sürüngenler olumsuz etkilenmekte, yaşam alanları yok olmaktadır. Öte yandan sürüngenlerin uzaklaşması, hassas türlerin yuvalarını korumalarını kolaylaştırmaktadır (Marzano & Dandy, 2012).

Doğa, açık havada sportif amaçlı rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirenler için oyun alanıdır. Sporcular birbirleriyle olduğu kadar, doğa ile de etkileşimdedirler. Tırmanış parkurları, nehirdeki su, patikalar, yağın kar sporcuların mücadelesini gerçekleştirebileceği alanı yaratır. Bu esnada ekosistem insanın varlığından etkilenmektedir (Bertarelli & Guichard, 2022)

³ Liken: Bir mantarla bir su yosununun ortak yaşamıyla ortaya çıkan bitkilerin genel adı. (<https://sozluk.gov.tr/>)

Rekreasyonel aktiviteler, kırsal turizm alanlarının gelişmesini, ekonomik olarak kalkınmasını sağlarken, çevreye istemeden de olsa zarar verebilmektedir. Ekstrem spor yapanlar doğa ile bir arada oldukça, doğayı koruyup kollamaya çalışmakta, organizasyonu yapan turizm işletmeleri doğanın zarar görmemesi için çabalamaktadır. Mamafih insanın varlığından doğal çevre olumsuz etkilenebilmektedir.

Sonuç

Şehrin gürültüsünden uzaklaşmak isteyen insanlar, kısa veya uzun süreli olarak doğal alanlarda zaman geçirmek için kırsal turizme katılırlar. Kırsal turizme katılımları esnasında farklı rekreasyonel aktivitelerde bulunurlar. Bir mevsime bağlı olmaksızın, her dönemde farklı çekicilikleri olan bölgelerdeki rekreasyonel aktivitelere katılmak, bölgenin gelişmesine katkı sağlar. Bölgede istihdam olanaklarını arttıran kırsal turizmin gerçekleştirildiği her bir bölge için, kendine has yatırımların yapılması gerekir.

Kırsal alanlarda günübirlik doğa yürüyüşleri, açık hava sporları, yeme – içme etkinliklerinin yanı sıra macera turizmi olarak nitelendirilen aktiviteler, ekstrem sporlar gerçekleştirilebilir. Bu tarz sporlar için tercih edilen bölgelere yatırım yapılırken, ciddi yaralanmaların olma ihtimaline karşı önlemler almak gerekir. Kaza riski olan bu tarz sporlar, katılımcıların doğa ile mücadelesini kapsadığından, başarı ve galibiyet hislerini yaşamasını sağlar. Bungee jumping, dağ bisikleti, abseiling (kaya tırmanışı), ATV ile safari gibi yapılan sporlar da doğal hayatı etkileyebilmektedir. Açılan yollar, geçiş yapılan patikalar hayvanların yaşam alanlarını yok edebilmektedir. Toprağın ezilmesi, geçirgenliği üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Tırmanış rotalarında bırakılan ekipmanlar, kampçıların ya da günübirlik rekreasyonel etkinliğe katılanların geride bıraktığı atıklar, çevresel kirliliğe sebep olurken, suya karışan sabun artığı gibi kimyasallar suları tehdit edebilmektedir. Hava sporları yaban hayatını olumsuz etkileyebilmekte, kuşların yuvalarının, av sahalarının değişmesine sebep olabilmektedir. Kuşlar bölgeyi terk etmek zorunda kalabilmektedirler. Ayrıca uçan planörlerle çarpışma, paraşütlere takılma riski de mevcuttur. Benzer şekilde kaya tırmanışı esnasında yuvalar bozulmakta, kayalıklar arasında yetişen bitki türleri zarar görebilmektedir. Paintball ya da suda yapılan rafting aktiviteleri esnasında kurulan kamplar, yaban hayvanlarının bölgelerinden ayrılmasına, nehir kenarına inerek suya ulaşmalarına engel olabilmektedir.

Bununla birlikte araştırmacılar doğa sporları yapanların, doğa ile etkileşim içinde olduklarını ve sürdürülebilirliği için çabaladıklarını belirtmişlerdir. Ekstrem sporları yapanlar, birbirleriyle ve çevreyle olan bağlarını güçlendirirken, doğanın korunması için daha duyarlı hale gelirler. Ekstrem sporlara katılanlar, bölgenin korunması ve gerekli yatırımların yapılması için dikkat çekerler. Rekreasyonel aktiviteler sayesinde bölgeye gelen turist sayısı arttıkça, ekonomik fayda da artmaktadır.

Kırsal turizmin sağladığı ekonomik faydaların devamlılığını sağlamak için, çevre duyarlılığı gerekmektedir. Kırsal turizm yapılan bölgede, sadece etkinlikleri düzenleyen kurumlar değil aynı zamanda yan hizmet veren yerel kuruluşlar da kazanç elde edebilmektedir. Gerekli olan ekipmanları temin eden işletmelerin yanı sıra, hediyelik eşya, yiyecek içecek işletmeleri, yöresel el emeğini satan yöre halkı da kırsal turizmin getirdiği faydalardan yararlanmaktadır. Bu faydanın sürekliliğini sağlamak için, yöre halkının da çevre konularında duyarlı olması gerekmektedir. Gerek bölgenin kültürel öğelerini gerekse doğal güzelliklerini koruma bilincine vakıf olmaları, yerel yönetimlerinde bu konuda hem turistleri hem de yöre halkını bilinçlendirecek çalışmalar yapılması gerekir.

Doğal alanlarda rekreasyonel aktivitelerde bulunan sporcuların, bitkilerin ve hayvanların yaşam alanlarına zarar vermemek için çabalaması gerekir. Ekosisteme zarar vereceği noktalardan tırmanış yapmaması, tırmanış yaptığı alandaki kaya bloklarının zarar görmemesi için çabalaması ve olası bir erozyon riskini önlemesi, ekipmanlarını ve çöplerini geride bırakmaması tavsiye edilir. Benzer şekilde bungee jumping yapılan alanlarda, platformların kurulacağı alanların dikkatli seçilmesi, paraşüt ile atlanacak yamaçların rastgele değil, dikkatli bir denetim altında belirlenerek, yaban kuşlarının yaşam alanlarından olabildiğince uzak olması önerilir. Atlayışlar daha ziyade havanın uygun olduğu mevsimlerde yapıldığı için, yavrulama döneminin de dikkate alınması gerekmektedir. Yerel

yönetimlerin yaban hayatını koruyacak şekilde denetleme yapması eko sistemin korunmasını sağlayacaktır.

Rekreasyonel aktivitelere katılan turistlerin veya açık hava sporcularının çevre bilincine varmaları için, organizasyonları düzenleyen turizm işletmelerinin de gerekli uyarılarda bulunmaları, geride kalanlardan dolayı sorumluluk taşımaları gerekmektedir. Yerel yönetimlerin rekreasyonel aktiviteleri düzenleyen işletmeleri kontrol etmesi ve kirliliğe sebep olunması halinde, cezai yaptırımlar uygulaması tavsiye edilir.

Kaynakça

- Ahmadova, S., & Akova, O. (2016). Türkiye'de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- Akova, İ. (2020). *Kültürel Miras ve Turizm*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Almond, R., Grooten, M., & Petersen, T. (2020). *Biyolojik Çeşitlilik Kaybını Tersine Çevirmek (Çev: Gürbüz, E.A.)*. Gland, İsviçre: WWF. Yaşayan Gezegen Raporu 2020.
- Ardahan, F., & Mert, M. (2014). Yaşam doyumu, ekolojik algı ve duygusal zekanın bireylerin rekreasyonel doğa sporlarına katılmasına etkisinin sorgulanması: Türkiye için logit analizi. *Iğdır Üniversitesi/Iğdır University Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 141-177.
- Aydın, O. (2012). AB'de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye'de kırsal turizm. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 39-46.
- Bertarelli, D., & Guichard, Y. (2022). *Sports and nature on the same team*. Sails of change (E.T.8.10.22): <https://www.sailsofchange.org/sports-and-nature-on-the-same-team/> adresinden alındı
- Brymer, E., Downey, G., & Gray, T. (2009). Extreme sports as a precursor to environmental sustainability. *Journal of Sport & Tourism*, 14(2-3), 193-204.
- Bushman, M., & James, S. (2021, 08 2). *Citizens Group Aims To End Bungee Jumping From 'Bridge To Nowhere' Citing Environmental Concerns*. Climate and environment (E.T.7.10.22): <https://laist.com/news/climate-environment/citizens-group-aims-to-end-bungee-jumping-from-bridge-to-nowhere-citing-environmental-concerns> adresinden alındı
- Çelik, D. (2021). Kültürlerarası iletişim sorunları ve çözümleme becerisiyle turizmde alternatif pazar oluşumu. *İş'te Davranış Dergisi*, 6(2), 102-113.
- de Zoeten, T. (2022). *6 Ways To Reduce Your Impact On Biodiversity Whilst Climbing*. Mossy earth (E.T:7.10.22): <https://mossy.earth/rewilding-knowledge/rock-climbing-and-biodiversity> adresinden alındı
- Dinçer, M., Türkay, B., & Avunduk, Z. (2015). Kırsal Turizm Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Politikaların Değerlendirilmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 5(1), 49-60.
- Doğan, S., & Özasan, Y. (2017). Kırsal alan gelişimi açısından kırsal turizm ve kırsal turizmin dünyadaki durumu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel*, (4), 61-78.
- EOCA. (2022). *Rock Climbing and Scrambling*. European Outdoor Conservation Association (E.T.7.10.22): <https://www.eocaconservation.org/conservation-section.cfm?pageid=11&sectionid=25> adresinden alındı
- Evgrafova, L., & Ismailova, A. (2021). Analysis of tourist potential for agrotourism development in the Kostroma region. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 677 (2) (s. 022047). IOP Publishing.
- FAI. (2018, 06 09). *FAI and the environment: working towards a sustainable future for the air sports community*. World air sports federatin (E.T:7.10.22): <https://www.fai.org/news/fai-environment-sustainable-future-air-sports> adresinden alındı

- Farooquee, N., Budal, T., & Maikhuri, R. (2008). Environmental and socio-cultural impacts of river rafting and camping on Ganga in Uttarakhand Himalaya. *Current Science*, 587-594.
- GezBeğen. (2016, 08. 15.). *Türkiye'nin Ünlü 11 Ekstrem Spor Bölgesi*. GezBeğen (E.T:18.04.2021): <https://www.gezbeegen.com/turkiyenin-unlu-11-ekstrem-spor-bolgesi/> adresinden alındı
- Göktuğ, T., Yıldız, N., Demir, M., & Bulut, Y. (2013). aşım kapasitesi kuramının milli parklarda oluşum-gelişim ve modellenme süreci. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(2), 195-206.
- Gürsoy, İ. (2017). Avrupa Birliği'nde Sürdürülebilirlik ve Turizm: Söylemsel Kurumsalcı Yaklaşım. *dam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 69-105.
- Higham, J., & Hinch, T. (2006). Sport and tourism research: A geographic approach. *Journal of Sport & Tourism*, 11(1), 31-49.
- IRF. (2021, 03 22). *Does sustainable raft tourism exist?* International Rafting Federation (E.T.7.10.22): <https://www.internationalrafting.com/2021/03/sustainable-raft-tourism/> adresinden alındı
- İstanbulu Dinçer, F. (1997). *Avrupa Birliği'nde Turizm ve Uygulanan Politikalar*. Der yayınları.
- Keller, I., & Velibeyoğlu, K. (2021). The rise and fall of the rural creative class: The case of Alaçatı. *City, Culture and Society*, 24, 100372.
- Koçak, F., & Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Kuşat, N. (2014). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 65-88.
- Li, R. (2021). Research on the sustainable development of rural E-commerce tourism based on the big data analysis from the perspective of urban and rural development balance. *Journal of Physics: Conference Series*. 1744(3) (s. 032216). IOP Publishing.
- Lyu, J., Huang, H., & Mao, Z. (2021). Middle-aged and older adults' preferences for long-stay tourism in rural China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100552.
- Marzano, M., & Dandy, N. (2012). Recreationist behaviour in forests and the disturbance of wildlife. *Biodiversity and Conservation*, 21(11), 2967-2986.
- Opotov, S., & Weis, L. (2000). Denial and the process of moral exclusion in environmental conflict. *Journal of social issues*, 56(3-P), 475-490.
- Pegasus. (2021). *Ekstrem Sporlar*. Pegasus (E.T: 18.04.2021): <https://www.flypgs.com/ekstrem-sporlar> adresinden alındı
- Qiu, P., Zhou, Z., & Kim, D. (2021). A New Path of Sustainable Development in Traditional Agricultural Areas from the Perspective of Open Innovation – A Coupling and Coordination Study on the Agricultural Industry and the Tourism Industry. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 16.
- Rahmonov, D. M. (2021). Stages and Types of Development of Extreme Tourism. *Central asian journal of arts and design*, 2(12), 24-30.
- Rasulovich, K. (2021). The role of agro-tourism in the development of socio-economic infrastructure in rural areas. *Наука и образование сегодня*, (3 (62), 13-14.
- Rojo-Ramos, J., Vidal-Espinoza, R., Palacios-Cartagena, R., Galán-Arroyo, C., Manzano-Redondo, F., Gómez-Campos, R., & Adsuar, J. (2021). Adventure tourism in the Spanish population: sociodemographic analysis to improve sustainability. *Sustainability*, 13(4), 1706.

- Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,
International Humanities and Social Science Review (IHSSR),
Volume: 6 Issue: 2 Year: 2022
- Schultz, P. (2002). The psychology of human-nature relations. P. Schmuck, & P. Schultz içinde,
Psychology of sustainable development (s. 61-78). Boston, MA: Springer.
- Serra-Cantalops, A., Ramón-Cardona, J., & Vachiano, M. (2021). Increasing sustainability through wine tourism in mass tourism destinations. The case of the Balearic Islands. *Sustainability*, 13(5), 2481.
- Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 21-33.
- Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(1).
- Şerefoğlu, C. (2009). *Kalkınmada kırsal turizmin rolü-2007-2013 yılları arasında ülkemizde uygulanacak olan IPARD kırsal kalkınma programındaki yeri, önemi ve beklenen gelişmeler*. Ankara: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı-Uzmanlık Tezi.
- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. (2022). IPARD. T.C Tarım Ve Orman Bakanlığı (E.T.22.12.2022): <https://ipard.tarim.gov.tr/> adresinden alındı
- Taş, İ., Eylemer, S., & Şemşit, S. (2016). Kırsal Turizme Bütünleşik Yaklaşım: Avrupa Birliği Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 877-904.
- Tchetchik, A., Fleischer, A., & Finkelshtain, I. (2006). Rural tourism: development, public intervention and lessons from the Israeli experience. *Discussion Paper No. 12.06. (No. 888-2016-65079)*.
- Tobajas, J., Guil, F., & Margalida, A. (2022). Effects of free-flight activities on wildlife: a poorly understood issue in conservation. *Environmental Conservation*, 49(1), 8-16.
- Türkay, O., & Atasoy, B. (2020). Sürdürülebilir Turizmin Bir Aracı Olarak Bisiklet Turizmi: Avrupa Birliği (AB) Örneği. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*.
- Türsab. (2019). Sürdürülebilir bir gelecek için sürdürülebilir turizm. *The Voice of travel - 5.Uluslararası Gastronomi Turizm Kongresi* (s. 10). İzmir: Tursab.
- Wei, Q., Mimi, L., Honggen, X., & Jinhe, Z. (2021). Study on the Influence of Tourists' Value on Sustainable Development of Huizhou Traditional Villages--A Case of Hongcun and Xidi. *E3S Web of Conferences*, 236 (s. 03007). EDP Sciences.
- Wilson, S., Fesenmaier, D., Fesenmaier, J., & Van Es, J. (2001). Factors for success in rural tourism development. *Journal of Travel research*, 40(2), 132-138.
- Xiong, B., Zhong, X., & He, J. (2021). On sustainable development of rural tourism in Jiangxi province from the perspective of all-for-one tourism. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 651 (3) (s. 032109). IOP Publishing.
- Yılmaz, G., & Gürol, N. (2012). Balıkesir ilinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 23-32.
- Yücel, C. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. *TÜRSAB Dergisi*, 219, 1-7.